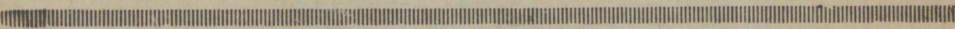

**GEOGRAAFIA TÖÖVIHIK
V KLASSILE**

I VIHIK

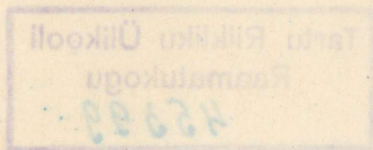

amb

2/45399

GEOGRAAFIA TÖÖVIHIK
V KLASSILE

1. VIHIK

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1959

Koostanud A. Toomus ja H. Tulp.

2

Tartu Riikliku Ülikooli

Raamatukogu

45399

ETTEVALMISTAVAD TUNNID.

1. Mida tähendab sõna «geograafia»?
2. Kirjelda, mida õpetab tundma geograafia.
3. Esita kooli ümbrusesse toimunud õppekäigu kokkuvõtlik ülevaade alljärgneva kava ja õpetaja poolt koostatud juhendi alusel:
Õppekäigu koha asukoht ja nimetus:

Ligikaudne kaugus koolimajast:

Õppekäigu kuupäev ja kestus:

Õppekäigul tehtud vaatlused:

Vaatlusülesanded.

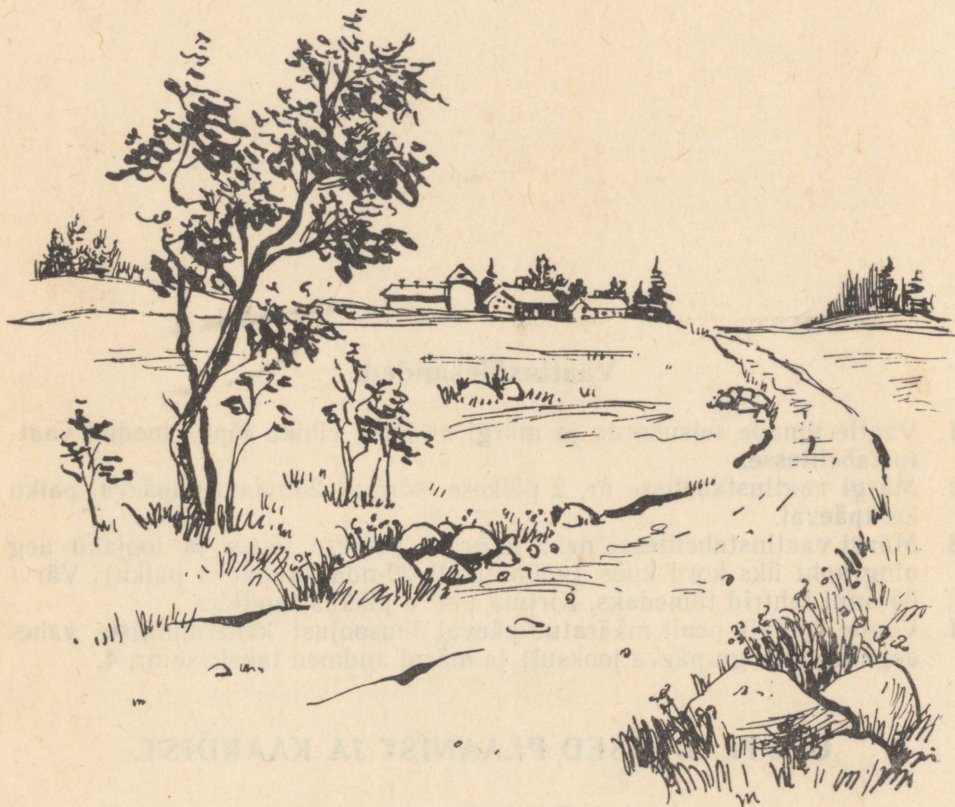
1. Vaatle ilmade seisukorda ja märgi andmed vihiku lõpus toodud vaatlustabelitesse.
2. Märgi vaatlustabelisse nr. 2 päikese kõrgus 20-nda kuupäeva paiku keskpäeval.
3. Märgi vaatlustabelitesse nr. 2 ja nr. 3 päikese tõusu ja loojaku aeg ning koht üks kord kuus (võimalikult 20-nda kuupäeva paiku). Värvide öötunni lahtrid tumedaks. Kirjuta päeva pikkus tundides.
4. Vaatle õpetaja poolt määratud päeval õhusoojust kahetunniliste vaheaegade (kogu päeva jooksul) ja märgi andmed tabelisse nr. 4.

ÜLDTEADMISED PLAANIST JA KAARDIST.

1. Orienteerumine.

1. Nimeta kooliümbruses vaatepiiril asuvaid objekte.

2. Märgi joonisele sõnadega vaatepiir (ehk horisont) ja vaatevälja nähtav osa.

Joonis 1.

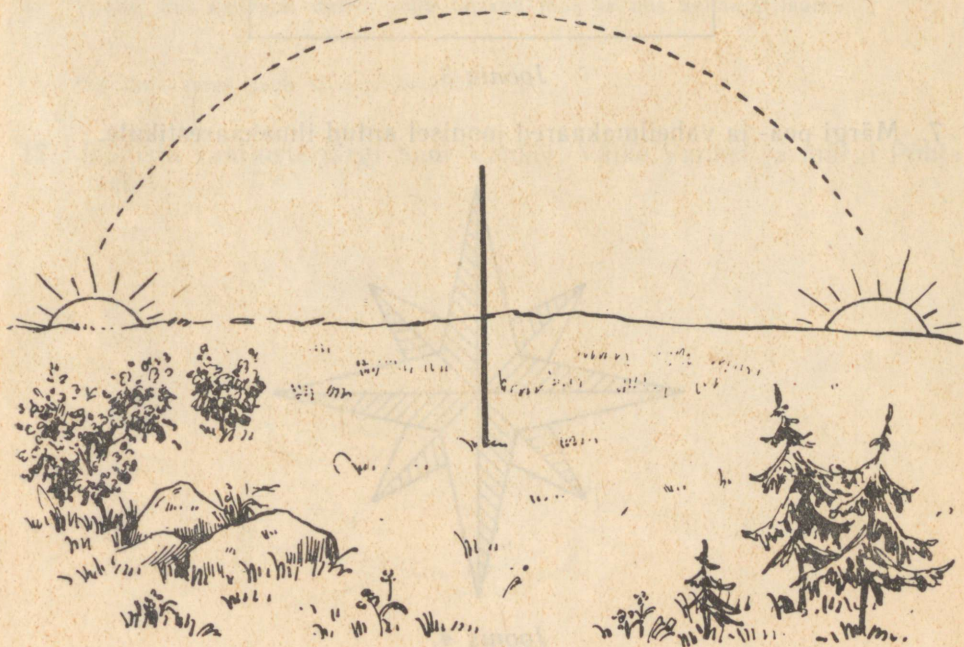
3. Vaatepiiriks nimetame .....
4. Vaateväljaks nimetame .....
5. Kooliõues lahtisele väljakule püstitatud kepi (nn. gnoomoni) abil vaatele ja märgi maapinnale varju pikkus ja suund mitmesugustel päevaegadel.

Millal on vari kõige lühem, mis suunas ta siis langeb?

Missugusel päevaajal toimub varju lühenemine, missugusel pikene-
mine?

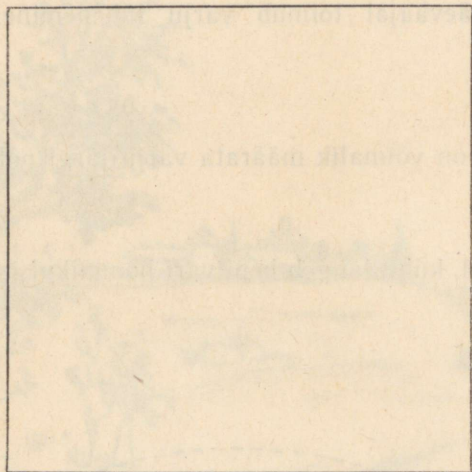
Mis kellaajal on võimalik määrata varju järgi põhja—lõuna suunda?

Märgi joonisel, kuhu langeb kepi vari hommikul ja kuhu õhtul.

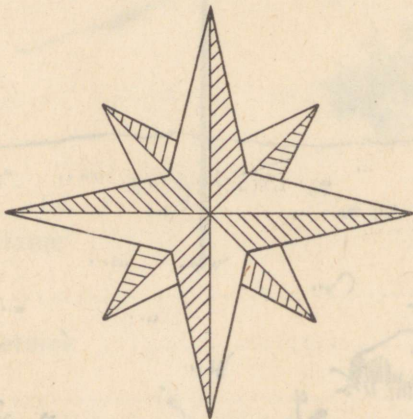
Joonis 2.

6. Joonisel on kujutatud paberileht. Märki antud lehele pea- ja vaheilma-kaared.

Joonis 3.

7. Märki pea- ja vaheilma-kaared joonisel antud ilmakaarestikule.

Joonis 4.

8. Joonisel antud punktist 1 tõmba pidev joon lõuna poole, katkendjoon kirdesse, punktiirjoon loodesse, punktidest 2 ja 3 pidev joon kagusse, katkendjoon edelasse.

1

2

3

Joonis 5.

9. Mis suunas kulgeb tänav, kuhu keskpäeval majad ei anna varju?
10. Märki vaatlustabelisse nr. 2, missugused tähtsamad objektid asuvad koolimajast eri suundades.
11. Vaatle, mis kellaajal umbes asub täiskuu idas ja mis kellaajal läänes.

Mis ilmakaares asub täiskuu keskööl?

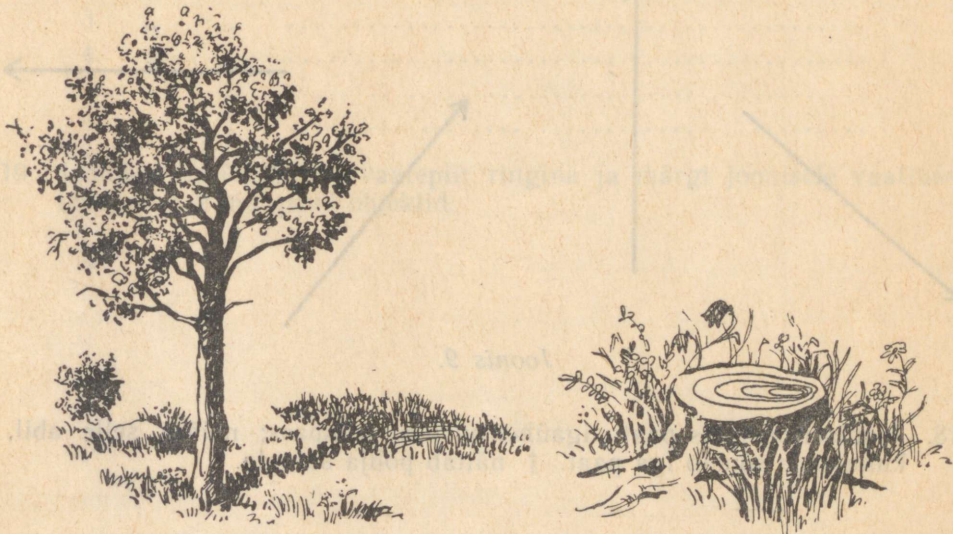
12. Joonista vaatluste järgi Suur Vanker, Väike Vanker ja märki Põhjanael.

13. Pildil on tähistaevas. Märgi Suur Vanker, Väike Vanker ja Põhjaneel.
Mis suunas kulgeb tee?

Joonis 6.

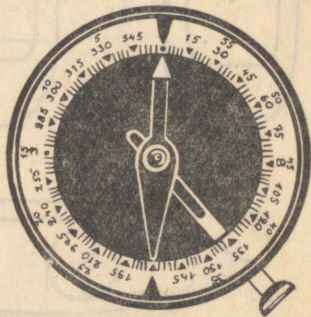
14. Märgi joonisel 7 toodud esemetel, kus on põhi, kus lõuna. Milliste tunnuste järgi sa määrasid põhja—lõuna suuna?

Joonis 7.

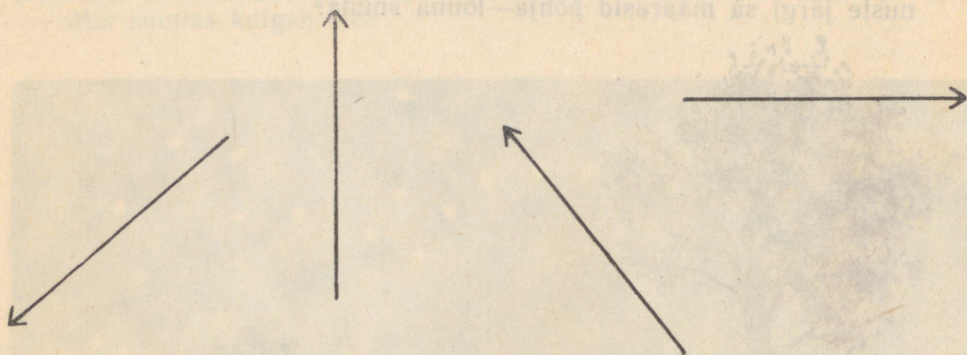
15. Määra klassis ja kooliõues kompassi abil ilmakaared. Liigu kompassi järgi iga pea- ja vaheilmakaare suunas.
16. Joonisel on kujutatud kompass. Kirjuta allolevaile tähtedele seletused.

- (C) N —
- (IO) S —
- (B) E —
- (3) W —
- (CB) NE —
- (IOB) SE —
- (IO3) SW —
- (C3) NW —

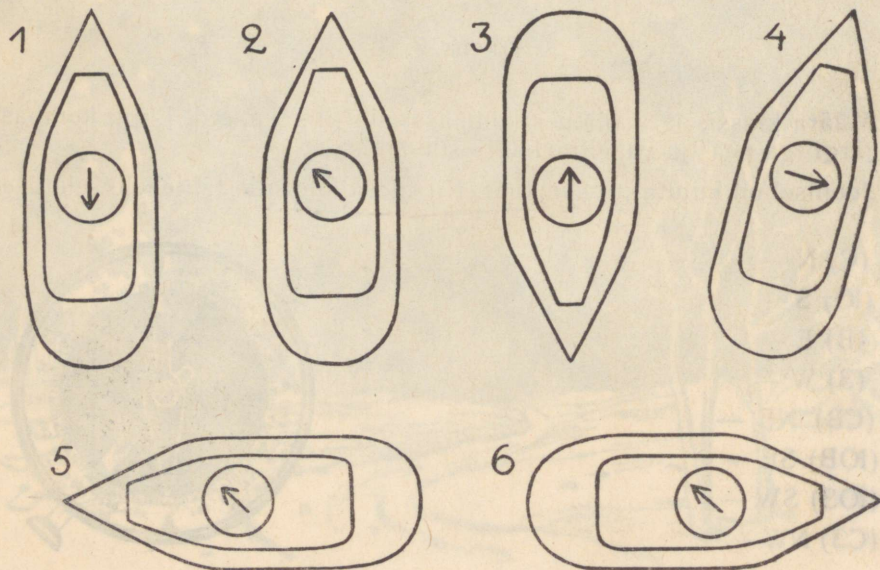
Joonis 8.

17. Mis suunda näitavad antud nooled:

Joonis 9.

18. Joonisel on kuus paati; igaühel on peal kompass; määrä selle abil, kuhupoole sõidab iga paat. ↑ näitab põhja suunda.

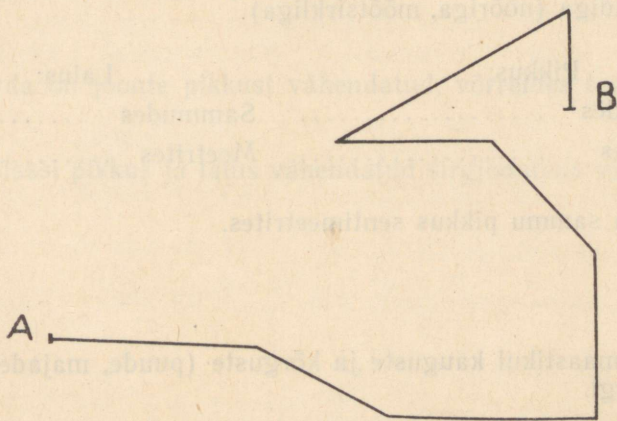

Joonis 10.

1. paat sõidab .....
2. „ „ .....
3. „ „ .....
4. „ „ .....
5. „ „ .....
6. „ „ .....

19. Joonista kooliümbruse vaatepiir ringina ja märgi joonisele vaatlustabelis nr. 2 märgitud objektid.

20. Kirjelda joonisel 11 esitatud teekonna kulgemise käiku (kui teekond algab punktist A ja lõpeb punktis B ning ümberpöördult).

Joonis 11.

21. Kujuta ise joonisel mõni teekond ja kirjelda selle käiku.

2. Kauguste mõõtmine ja märkimine paberile.

1. Mõõda klassi pikkus ja laius meetrites mõõdulindiga (poolemeetrise täpsusega).

Klassi pikkus:

Klassi laius:

..... m ..... m

2. Mõõda kooliõue või mõne muu väljaku pikkus ja laius sammudega ning mõõdulindiga (nööriaga, mõõtsirkliga).

Pikkus:

Laius:

Sammudes ..... Sammudes .....

Meetrites ..... Meetrites .....

3. Leia oma sammu pikkus sentimeetrites.

4. Harjuta maastikul kauguste ja kõrguste (puude, majade) määramist silma järgi.

5. Määra mõnede koolimaja läheduses asuvate objektide kaugus silma järgi ja mõõtmise teel ning kanna saadud tulemused tabelisse 1.

Objekti nimetus	K a u g u s		Mõõtmisvahend
	silma järgi	mõõtmisel	
1. _____	_____	_____	_____
2. _____	_____	_____	_____
3. _____	_____	_____	_____
4. _____	_____	_____	_____

6. Mõõda laua pikkus ja laius ning kujuta need sirgjoontena vihikusse. Kuidas on see võimalik, arvestades laua ja vihikulehe erinevat suurust?

Mitu korda on joonte pikkust vähendatud, võrreldes tegelike pikkustega?

7. Kujuta klassi pikkus ja laius vähendatud sirgjoontena vihikusse.

Mitu korda on siin joonte pikkust vähendatud?

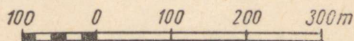
8. Kirjuta, mitu korda on tegelikud pikkused vähendatud, kui
1 cm vastab	2 m-le	—	.....	korda
1 cm	„	10 m-le	—	..... „
1 cm	„	100 m-le	—	..... „
1 cm	„	1000 m-le	—	..... „
1 cm	„	3 km-le	—	..... „

9. Mida nimetatakse mõõtkavaks (kaardimõõduks)?

Mõõtkava tähistatakse:

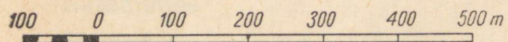
1. Võrdlusmõõduna: 1 cm — 100 m (1 cm paberil vastab 100 m-le looduses).

2. Joonmõõduna:

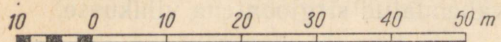

3. Arv mõõduna: 1 : 10 000

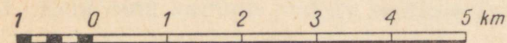
10. Joonisel 12 on kujutatud mitmesugused joonmõõdud. Selgita, missugustele suurustele looduses vastab 1 cm paberil.

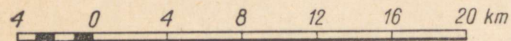
1 cm vastab .....

1 cm vastab .....

1 cm vastab .....

1 cm vastab .....

Joonis 12.

11. Joonista mõõdetud laua ja klassi joonmõõdud.

12. Joonista joonmõõdud, kus
1 cm vastab 20 m-le;

1 cm vastab 3 km-le;

1 cm vastab 10 km-le.

13. Tänav, mille pikkus on 1 km, on kujutatud 10-cm-lise sirgena. Joonista antud tänava joonmõõt.

14. Kahe linna vaheline kaugus kaardil, kus 1 cm-le vastab 5 km, on 12 cm. Kui pikk on see vahemaa kaardil, kus 1 cm-le vastab 20 kilomeetrit?

15. Kui me kirjutame 1 : 10, siis see tähendab, et kaugused on vähendatud 10 korda.
1 : 1000 tähendab, et kaugused on vähendatud 1000 korda.
Sellist mõõtkava tähendusviisi nimetatakse a r v m õ õ d u k s.

Kirjuta alljärgnevate arvmõõtude tähendused:

1. 1 : 200
2. 1 : 5000
3. 1 : 100 000
4. 1 : 300 000
5. 1 : 5 000 000

16. Kirjuta joonisel 12 esitatud joonmõõtudele vastavad arvmõõdud.

1.	2. ....
3.	4. ....

17. Joonista alljärgnevatele arvmõõtudele vastavad joonmõõdud:

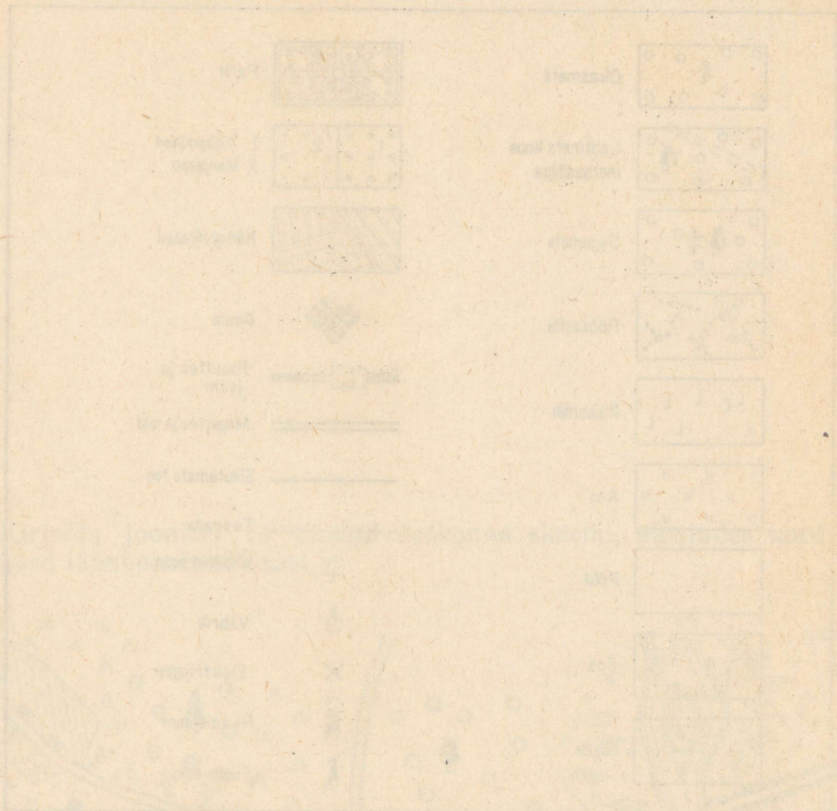
1 : 200

1 : 3000

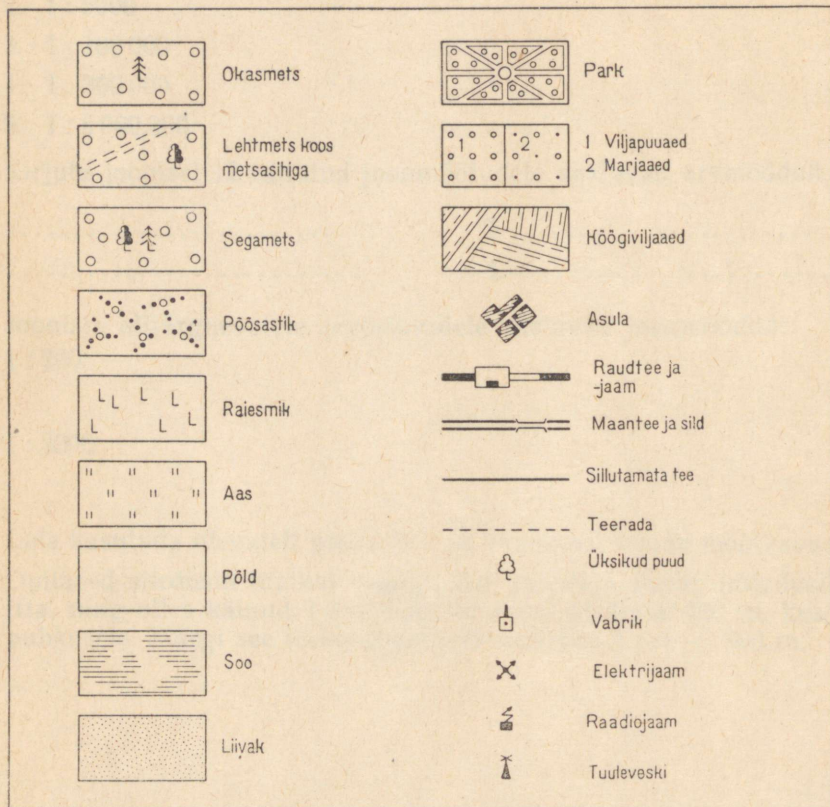
18. Leia kasutada olevatelt plaanidelt ja kaartidelt nende mõõtkavad.

19. Õpilased siirdusid matkal esialgu 600 m põhja poole, pöördusid siis itta, ning olles käinud 1 km, liikusid edasi kirdesse 400 m, kus asuti puhkusele. Märgi see teekond paberile mõõdus 1 cm — 200 m.

20. Tee lühike matk loodusesse, määra kompassi abil liikumise suunad ja sammupaarides kaugused ning kujuta see matk paberile, valides vastavalt teekonna pikkusele ja vihiku vabale ruumile sobiva mõõtkava.

21. Õpi tundma joonisel 13 kujutatud mitmesuguste looduslike objektide ja tehisevormide tähistamiseks plaanil kasutatavaid märke, nn. t i n g - m ä r k e.

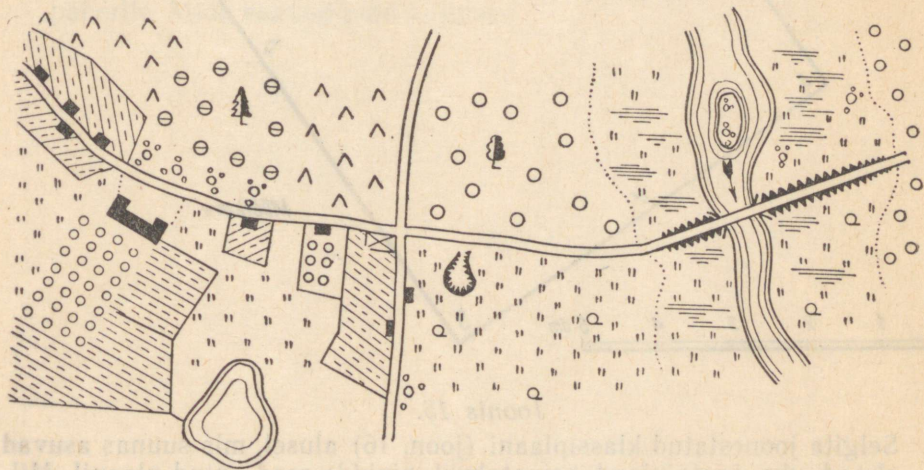

Joonis 13.

22. Väljudes koolimajast, siirdusid pioneerid 200 m lõunasse; teest ida poole jäi puuviljajaad, lääne poole kõõgiviljajaad. Tee käändus siiskagusse. Mindi edasi 300 m läbi heinamaa ning jõuti seejärel kirdest edelasse voolava jõe äärde. Ületanud jõe, pöördus tee itta; põhja poole teed jäi karjamaa, lõuna poole segamets. 800 m järel jõuti kirdesse pöörduva teekäänakuni. Tee läbis ilusa puisniidu. Käinud veel 200 m,

asuti mängulaagrisse. Valinud sobiva mōōtkava, joonista üles nimetatud teekond ning tähista ühtlasi vastavate tingmärkidega tee ääres esinevad looduslikud esemed ja maa-alad.

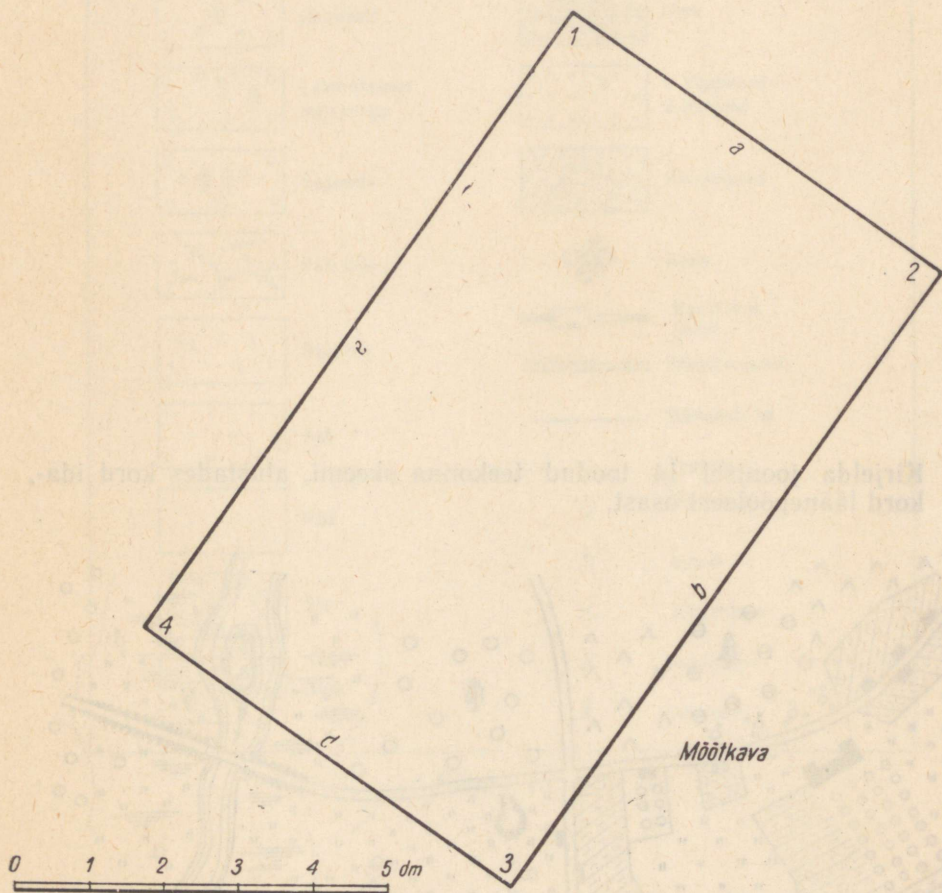
23. Kirjelda joonisel 14 toodud teekonna skeemi, alustades kord ida, kord läänepoolsest osast.

Joonis 14.

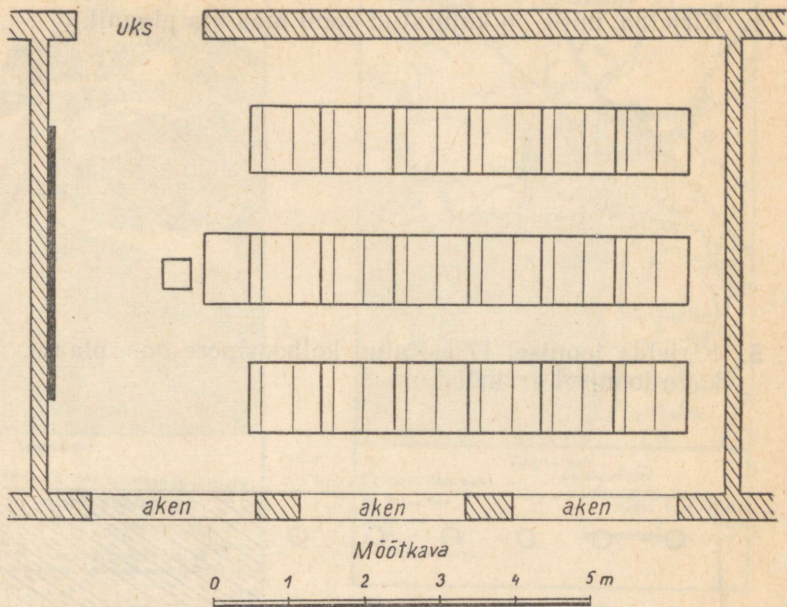
Plaan ja kaart.

1. Joonisel 15 on toodud laua plaan. Määra, mis suunas asetsevad laua nurk 1, 2, 3, 4 ja laua serv a, b, d, e ja märgi suunad joonisele. Kirjuta mõõtkava arvmõöduna.

Joonis 15.

2. Selgita joonestatud klassiplaani (joon. 16) alusel, mis suunas asuvad aknad, uks, õpetajalaud, seinatahvel, pinkide read antud plaanil. Millal paistab päike klassi akendest? Kirjuta mõõtkava arvmõöduna.

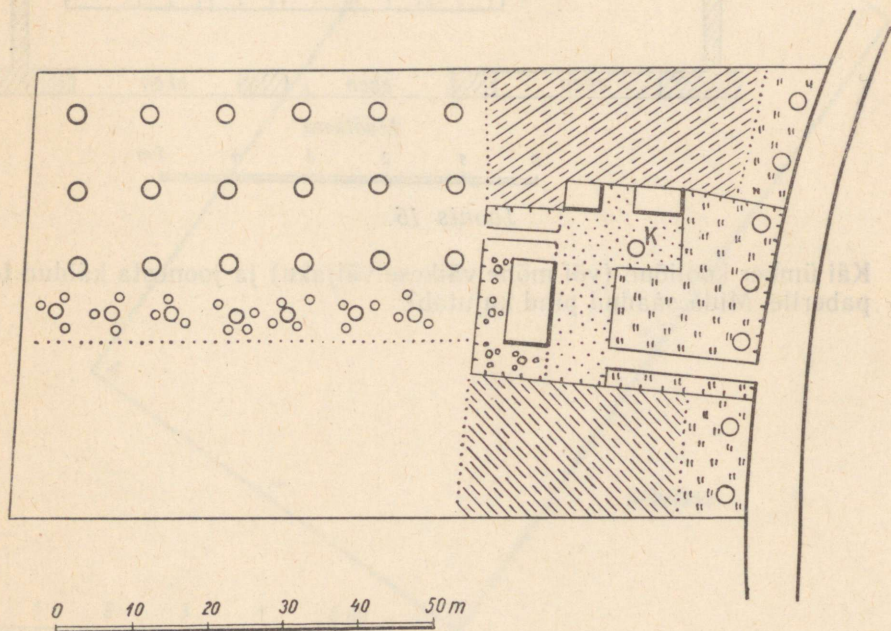

Joonis 16.

3. Käi ümber kooliõue (või mõne väikese väljaku) ja joonest kaitud tee paberile. Mida saadud pind kujutab?

4. Kirjelda, mida on kujutatud kooli maa-ala plaanil.

5. Kirjelda joonisel 17 esitatud kolhoosipere õue plaani. Kujuta mõõt-
kava joonisel arvmõõduna.

Joonis 17.

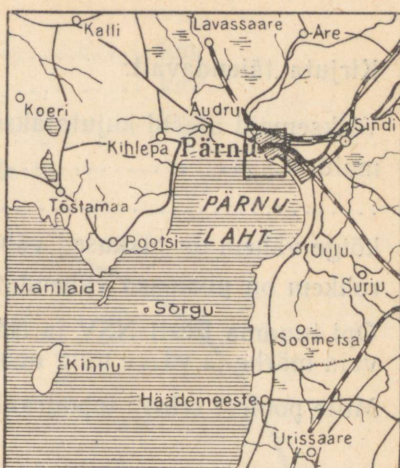
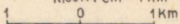
6. Vaatle esitatud jooniseid (joon. 18) ja selgita, mille poolest need eri-
nevad.

Tingmargid:

- Kvartalid ja tänavad
- Puiesteed ja pargid
- Jõesid ja sillad
- Raudteed ja vaksalid
- Kolhoosipere

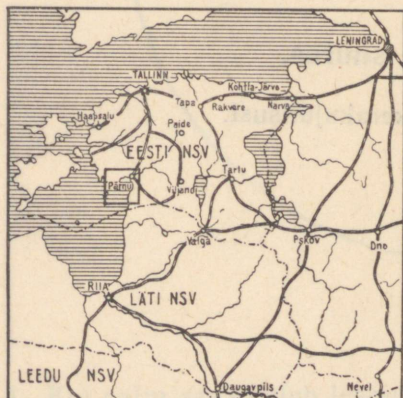
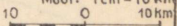
Mööd: 1 cm - 1 km

Tingmargid:

- Pärnu linna kaart
- Pärnu linn
- Linnad
- Muud asulad
- Jõesid ja kanalid
- Raudteed
- Maanteed

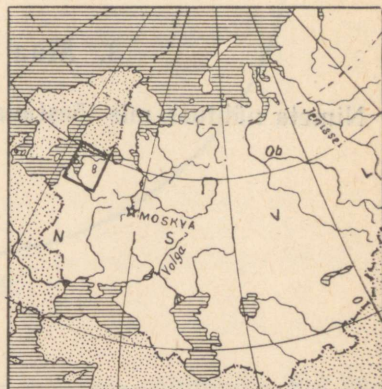
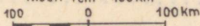
Mööd: 1 cm - 10 km

Tingmargid:

- Pärnu ümbruse kaart
- Liidu vabariikide pealinnad
- Liidu vabariikide piir
- Linnad
- Raudteed
- Jõesid
- Mored ja järved

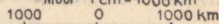
Mööd: 1 cm - 100 km

Tingmargid:

- NSV Liidu Euroopa-osa läänerajooni kaart
- NSV Liidu piir
- NSV Liidu polaarvalduste piir
- NSV Liidu pealinn
- Välisriigid
- Mored, järved ja veehoidlad
- Jõesid ja kanalid

Mööd: 1 cm - 1000 km

7. Kirjuta täiendavalt:

Väiksemaid alasid kujutatakse ....., suuremaid ....., kõige üksikasjalikum on ....., üldisem on ....., kõige vähem on pikkused vähendatud ....., rohkem on pikkused vähendatud .....

8. Õpi tundma Eesti NSV ja NSV Liidu kaardi alusel kaardil kasutatavaid märke ja värve ning nende tähendust.

9. Mille poolest erineb topograafiline kaart geograafilisest kaardist?

3. Maa kuju ja suurus.

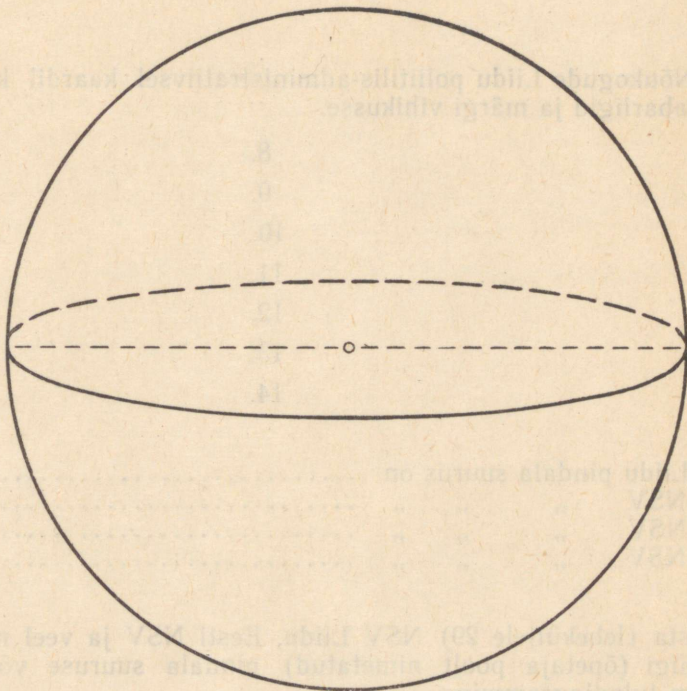
1. Nimeta nähtusi, mis tõestavad Maa kerakujulisust.

2. Esimene reis ümber maakera toimus .....
(aastad) ..... juhtimisel.

Esimene venelaste reis ümber maakera toimus .....
(aastad) ..... juhtimisel.

3. 1. Maa ümbermõõt on ..... km.
2. Maa pindala on ..... km².
3. Maa läbimõõt on ..... km.

Kirjuta nimetatud suurused joonisele 19.

Joonis 19.

4. Kui palju aega kulub lennukil ümber maakera sõitmiseks, kui lennuki sõidukiirus on 500 km tunnis?
5. Märki poolkerade kaardil maailmajaod ja ookeanid. Värvigi ookeanid siniseks.
6. Leia globuselt põhja- ja lõunapoolus, ekvaator, NSV Liit ja Eesti NSV. Kummal poolkeral asub NSV Liit?

Eesti NSV asend, suurus ja piirid.

1. Leia Nõukogude Liidu poliitilis-administratiivsel ja füüsilisel kaardil Eesti NSV ning määra tema asend NSV Liidus.

2. Leia Nõukogude Liidu poliitilis-administratiivsel kaardil kõik teised liiduvabariigid ja märgi vihikusse.

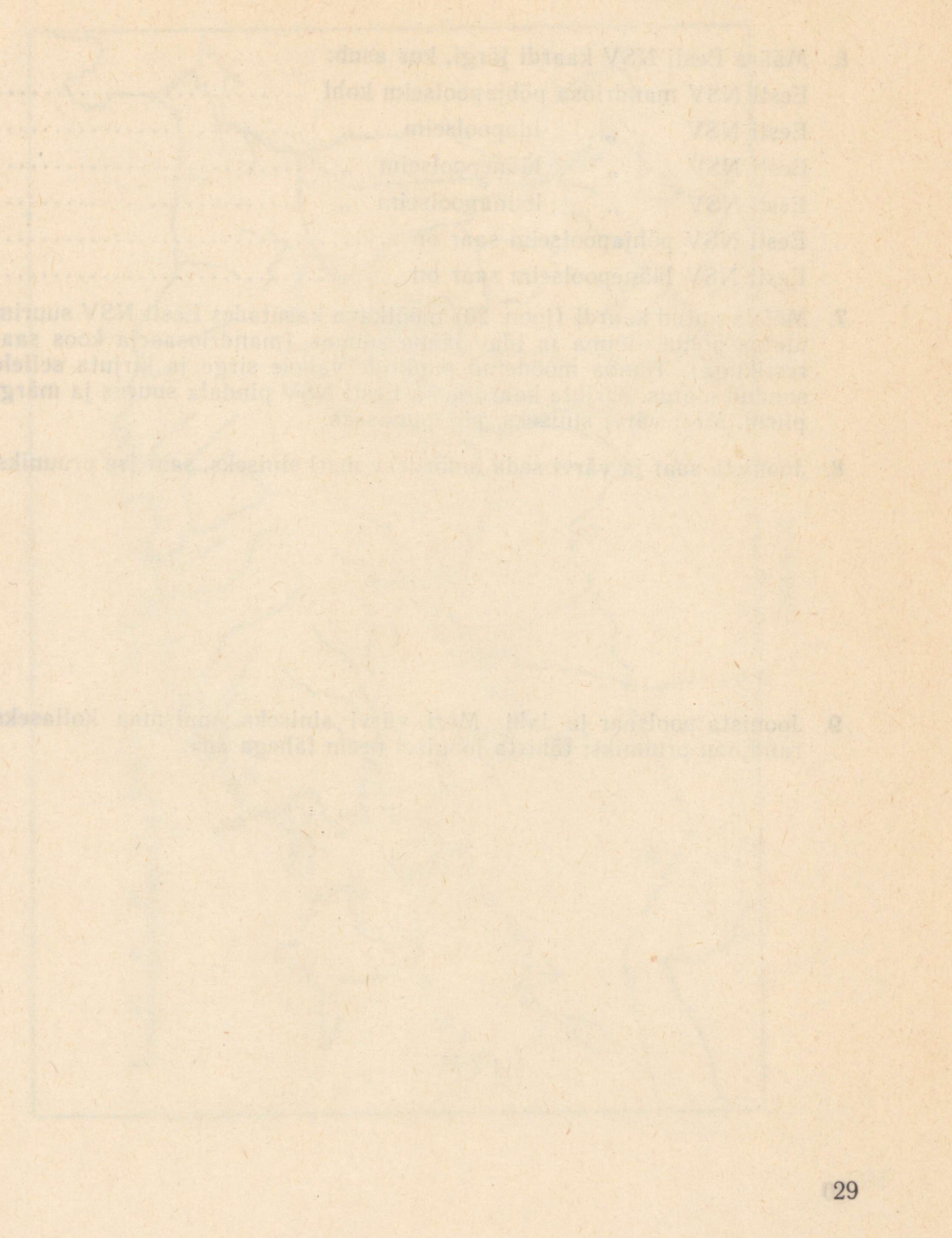
1.	8.
2.	9.
3.	10.
4.	11.
5.	12.
6.	13.
7.	14.

3. NSV Liidu pindala suurus on ..... km².
Eesti NSV   "   "   " ..... km².
..... NSV   "   "   " ..... km².
..... NSV   "   "   " ..... km².

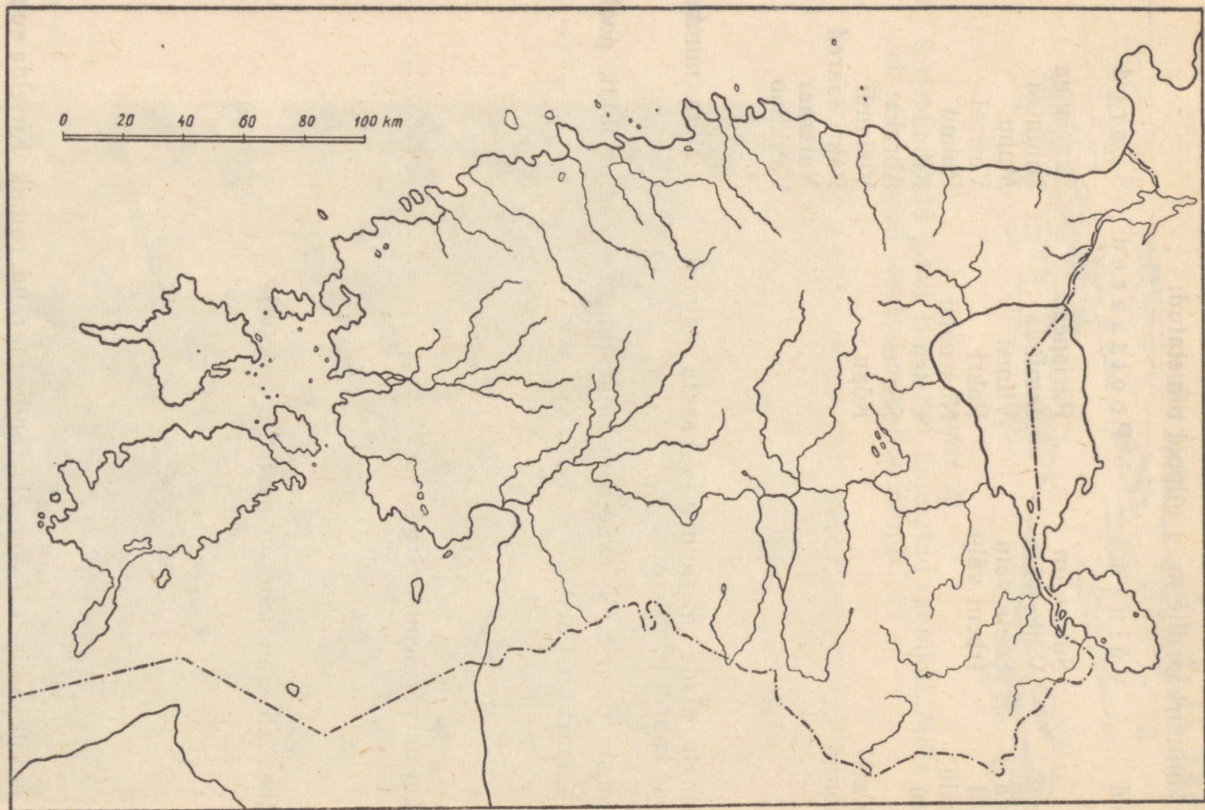
4. Joonista (leheküljele 29) NSV Liidu, Eesti NSV ja veel mõne liiduvabariigi (õpetaja poolt nimetatud) pindala suuruse võrdlev diagramm tulpdiaagrammina.

5. Leia kaardi järgi Eesti NSV piirid:

põhjast piirab .....
läänest piirab .....
lõunast piirab .....
idast piirab .....
Merepiir on Eesti ..... osas,
maismaapiir ..... osas.

6. Määra Eesti NSV kaardi järgi, kus asub:
- Eesti NSV mandriosa põhjapoolseim koht .....
- Eesti NSV „ idapoolseim „ .....
- Eesti NSV „ läänepoolseim „ .....
- Eesti NSV „ lõunapoolseim „ .....
- Eesti NSV põhjapoolseim saar on .....
- Eesti NSV läänepoolseim saar on .....
7. Mõõda antud kaardi (joon. 20) mõõtkava kasutades Eesti NSV suurim ulatus põhja—lõuna ja ida—lääne suunas (mandriosas ja koos saarestikuga). Tõmba mõõdetud punktide vahele sirge ja kirjuta sellele saadud ulatus. Kirjuta kaardile ka Eesti NSV pindala suurus ja märgi piirid. Meri värvi siniseks, piir punaseks.
8. Joonista saar ja värvi seda ümbritsev meri siniseks, saar ise pruuniks.
9. Joonista poolsaar ja laht. Meri värvi siniseks, maismaa kollaseks, randjoon pruuniks; tähistä joonisel neem tähega «n».

Joonis 20.

10. Märki kontuurkaardile nr. 1 allpool nimetatud:

L a h e d	V ä i n a d	P o o l s a a r e d	S a a r e d
Narva	Suur väin	Pärispea	Saaremaa
Kunda	Väike väin	Juminda	Hiiumaa
Tallinna	Soela väin	Viimsi	Muhu
Paldiski	Irbeni väin	Pakri	Vormsi
Haapsalu		Noarootsi	Ruhnu
Matsalu		Virtsu	Kihnu
Pärnu		Sõrve	Abruka
Suur Katel		Kõpu	Vislandi
Kihelkonna			Pakri saared
			Naiisaar
			Vaindloo

Väiksemate alade märkimiseks kasuta numbrit ja kirjuta numברי tähendus kaardi pöördele.

11. Iseloomusta Eesti NSV randjoone liigestatust — palju lahti, poolsaari ja saari on (kus) .....

randjoon on võrdlemisi sirge (kus) .....

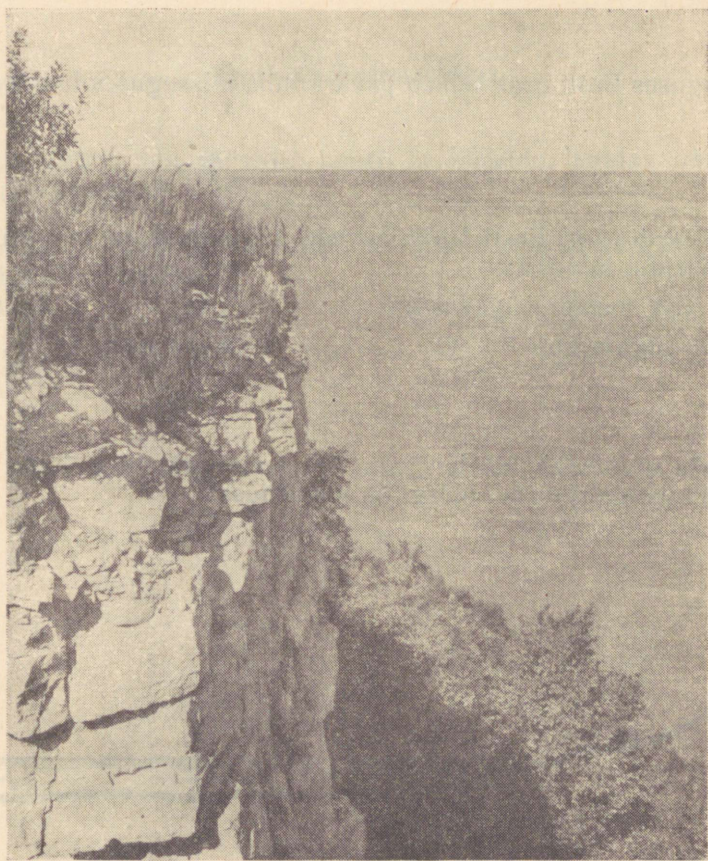
12. Mis tähendab «randjoon on hästi liigestatud»?

13. Märki antud joonisele (joon. 21) randjoon, rand, rannik. Kirjelda suuliselt rannikut.

Joonis 21.

14. Kirjelda antud pildil (joon. 22) kujutatud rannikut. Mille poolest erineb see eelmisel joonisel märgitud rannikust?

Joonis 22.

15. Joonista lausk- ja pankranniku läbilõige.

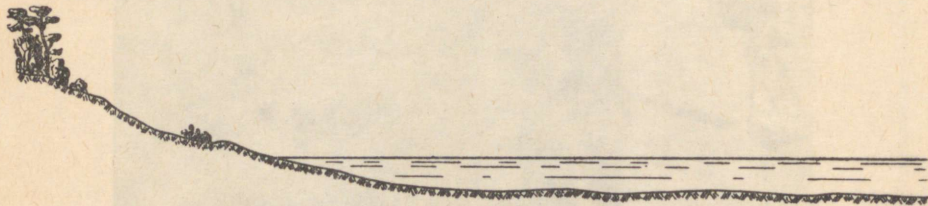
16. Missuguses Eesti osas esineb pankrannik, missuguses lauskraanik?

17. Leia kaardi järgi Eesti NSV merede sügavused ja suurim sügavus ning kirjuta lühidalt:

Eesti NSV merede sügavus on ..... m ..... m-ni

Suurim sügavus on ..... m ja see asub .....

18. Joonista antud läbilõikele (joon. 24) leetseljak, rahu, kari, saar, kir-
juta nimetused juurde; märgi ka mandriosa.

Joonis 23.

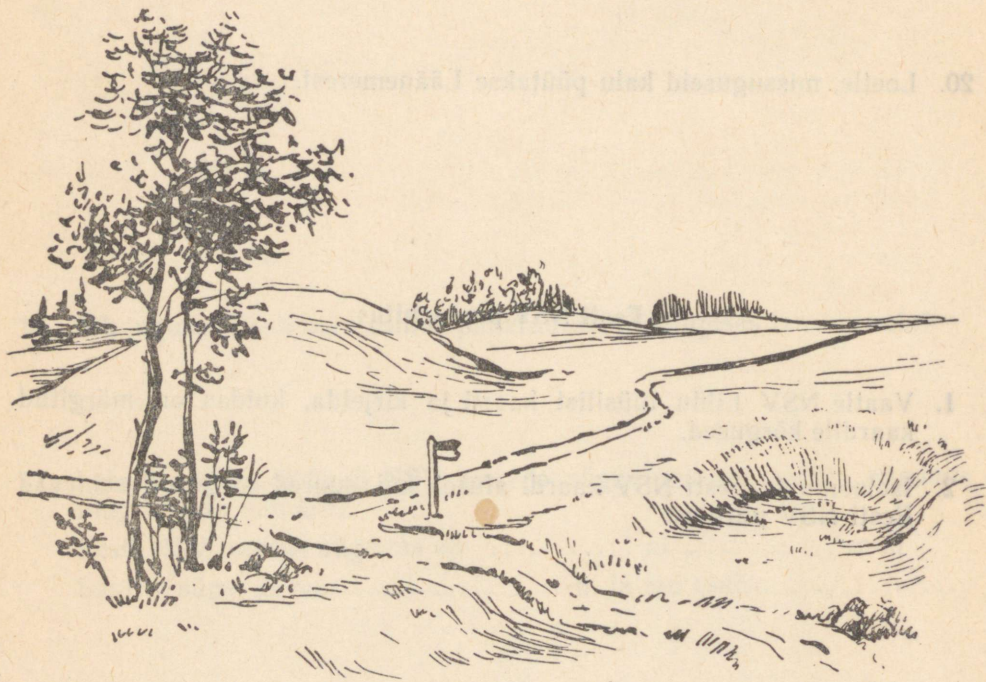
19. Selgita lühidalt Läänemere tähtsust.

20. Loetle, missuguseid kalu püütakse Läänemerest.

Eesti NSV pinnaehitus.

1. Vaatle NSV Liidu füüsilist kaarti ja kirjelda, kuidas on märgitud kaardile kõrgused.
2. Iseloomusta Eesti NSV kaardi alusel, kui suured kõrgused esinevad Eesti NSV piirides.

3. Joonisel 24 on kujutatud tasandik, kõrgendik ja lohk. Kirjuta vastavalt nimetused juurde. Märgi õpetaja juhendamisel kõrgendiku ja lohu osad.

Joonis 24.

4. Vaatle joonisel 25 (lk. 40) kujutatud kõrgendikku. Kuidas on võimalik mõõta kõrgendiku kõrgust (kui mitmel viisil)?
5. Kõrgust merepinnast nimetatakse .....
6. Kõrgust kõrgendiku jalast nimetatakse .....
7. Kumba kõrgust tähistavad värvid füüsilisel kaardil?
8. Missugused absoluutsed kõrgused on ülekaalus Eesti NSV-s? Eesti NSV keskmine absoluutne kõrgus on ..... m, üle 100 meetri kerkib ainult ..... (kui suur osa) pindalast.

9. Kõrgendikku, mille relatiivne kõrgus on üle 200 m, nimetatakse mäeks, sellest madalamaid kõrgendikke künkaiks. Joonista kungas ja mägi ning märgi kõrgused juurde.

10. Eesti oludes nimetatakse mäeks kõrgendikku, mille relatiivne kõrgus on üle 50 m. Leia kaardilt järgmised Eesti NSV mäed: Suur-Munamägi, Vällamägi, Väike-Munamägi, Kuutse mägi, Meegaste mägi, Rutu mägi, Kärstna mägi, Emumägi, Kellavere mägi.

11. Leia kaardilt Eesti NSV kõrgustikud ja täida alljärgnev tabel:

Tabel 2

Kõrgustik	Mägi	Mäe kõrgus
1.	1.	

12. Värvil kontuurkaardil nr. 2 Eesti NSV kõrgustikud pruuni värviga, mäed märgi punktidenä, nummerda need ja kirjuta numbrile vastav tähendus kaardi pöördele.
13. Joonista Eesti NSV kõrgustike kõrgeimate tippude võrdlev kõrgus kõrgendikena (joonisele 26) ja kirjuta nimed juurde.
14. Leia kaardilt Eesti NSV madalikud ja nõod, määra nende absoluutne kõrgus.
15. Kanna kontuurkaardile nr. 2 Eesti NSV madalikud ja nõod ning värvil need roheliseks.
16. Leia kaardilt, missugused nõod (orud) jagavad Eesti NSV kõrgema ala kaheks osaks — põhjapoolseks ja lõunapoolseks — ning missugune nõgu ühendab Lääne-Eesti madalikku Peipsi nõoga.
17. Sellist ala, kus esineb vaheldumisi madalikke ja kõrgustikke, nimeta- take l a u s k m a a k s. Missuguse suure lauskmaa osa on Eesti NSV?
18. Joonista alljärgnevate andmete põhjal läbilõige künklikust alast:

Tabel 3

Punkti nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Absoluutne kõrgus m-tes	20	30	40	50	70	70	60	50	60	70
Kaugus lähtepunktist m-tes	0	30	60	120	150	180	210	240	300	390

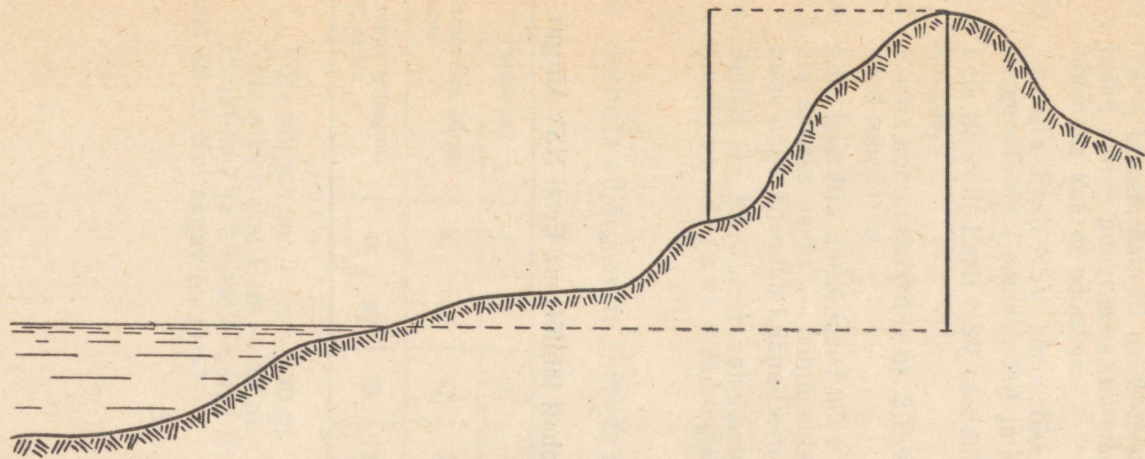
Võta kõrguseks: 1 cm — 20 m.

Võta pikkuseks: 1 cm — 30 m.

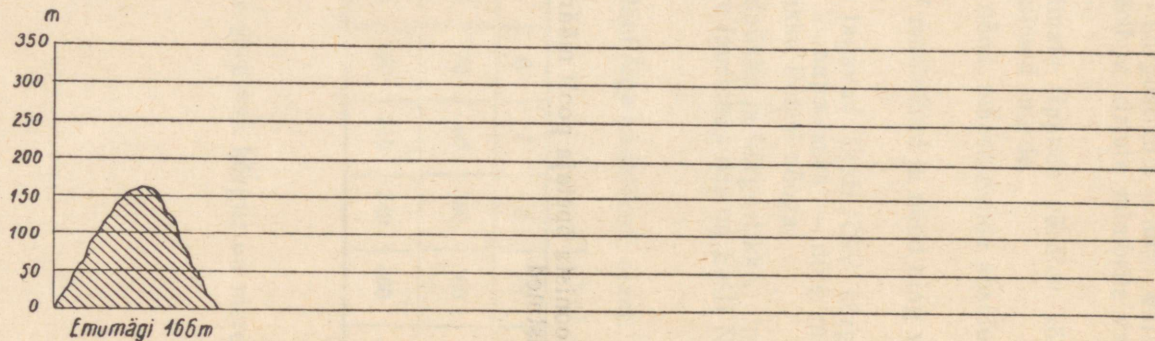
Punktide 7 ja 9 vahele märgi järv, mille veepinna kõrgus on merepin- nast 60 m. Kui sügav on järv?

19. Joonista õpetaja poolt määratud kohalt läbilõikena Eesti NSV kõrgusastmed.

Joonis 25.

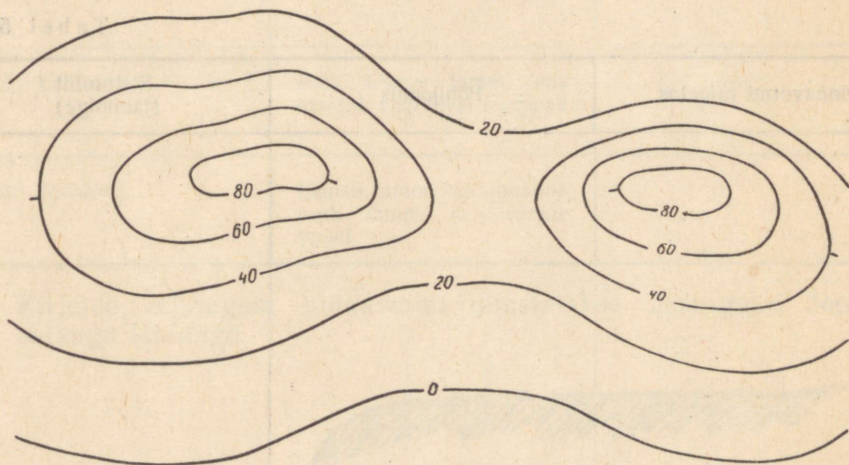

Joonis 26.

20. Missugusel kõrgustikul (madalikul, nõos) asub teie koolimaja? Misugused mäed, künkad, orud (nimeliselt) asuvad kooli ümbruses?

21. Mõõda lähema künka kõrgus jalast. Künka kõrgus on ..... m.

22. Joonisel 27 on kujutatud kaks kõrgendikku samakõrgusjoontega. Numbrid näitavad kõrgust merepinnast. Värvige meri siniseks, kõrgusastmed rohelise ja pruuni värvi eri toonidega. Värvitoonid vali õpetaja juhendamisel.

Joonis 27.

Kumma kõrgendiku (ida- või läänepoolse) nõlvad on järsemad? Millest seda järeldada?

23. Kõrgendikke eristatakse nende põhijoonise ja nõlvade kaldenurga järgi:

Tabel 4

Põhijoonis	Nõlvade iseloom	
	lauged	järsud
Ümmargune	Kühm	Kuppel
Piklik	Künnis	Seljak

Vooli savist (või liivakastis) kühm, kuppel, künnis, seljak. Joonista õpetaja kaasabil kühma, kupli, künnise ja seljaku põhijoonis ning ristprofiil. Kirjuta juurde nimed.

Tabel 5

Pinnavormi nimetus	Põhijoonis	Ristprofiil (läbilõige)

24. Lohku, mis on igast küljest ümbritsetud veerudega, nimetatakse .....; lohku, mida ainult kahelt poolt ümbritsevad veerud, nimetatakse ..... Missugune veekogu asub sageli sulglohus?

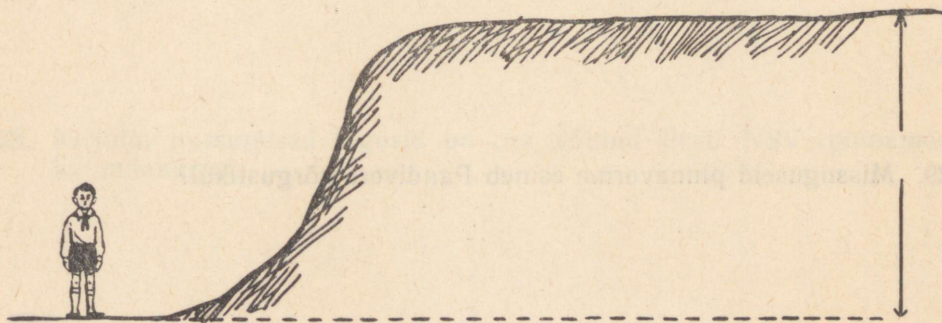
Missugune veekogu on sageli oru põhjas? .....

25. Joonista õpetaja kaasabil tähtsamate orutüüpide läbilõiked, märkides sealjuures ära oru osad.

Tabel 6

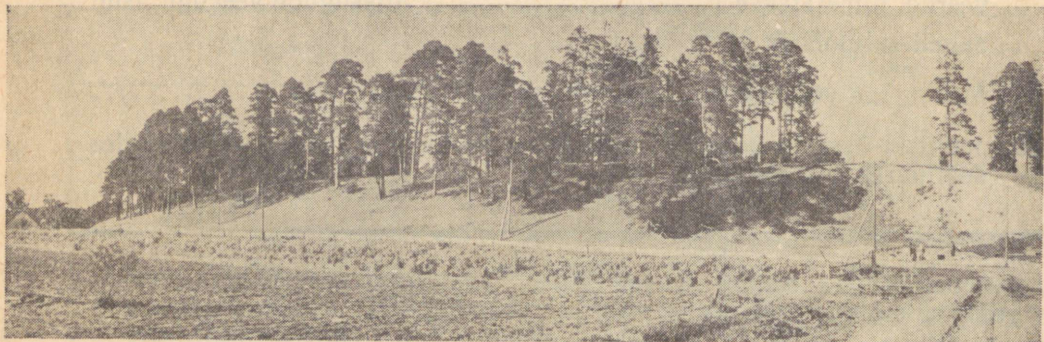
Oru tüüp	Iseloomustus	Läbilõige
1. Sälkorg	Oru põhi terav	
2. Lammorg	Põhi tasane lamm, mis eraldub veerudest nurga all	
3. Moldorg	Esineb lamm, kuid puudub nurk lammi ja veerude vahel	

26. Kirjelda, missugust pinnavormi nimetatakse astanguks. Joonista astangu läbilõige.

Joonis 28.

27. Kirjelda, missuguseid pinnavorme nimetatakse vallseljakuiks. Joonista vallseljaku ristlääbilõige.

Joonis 29.

Kus kohal Eesti NSV-s esineb rohkesti vallseljakuiks?

28. Loetle, missuguseid pinnavorme leidub kooli ja kodukoha ümbruses.

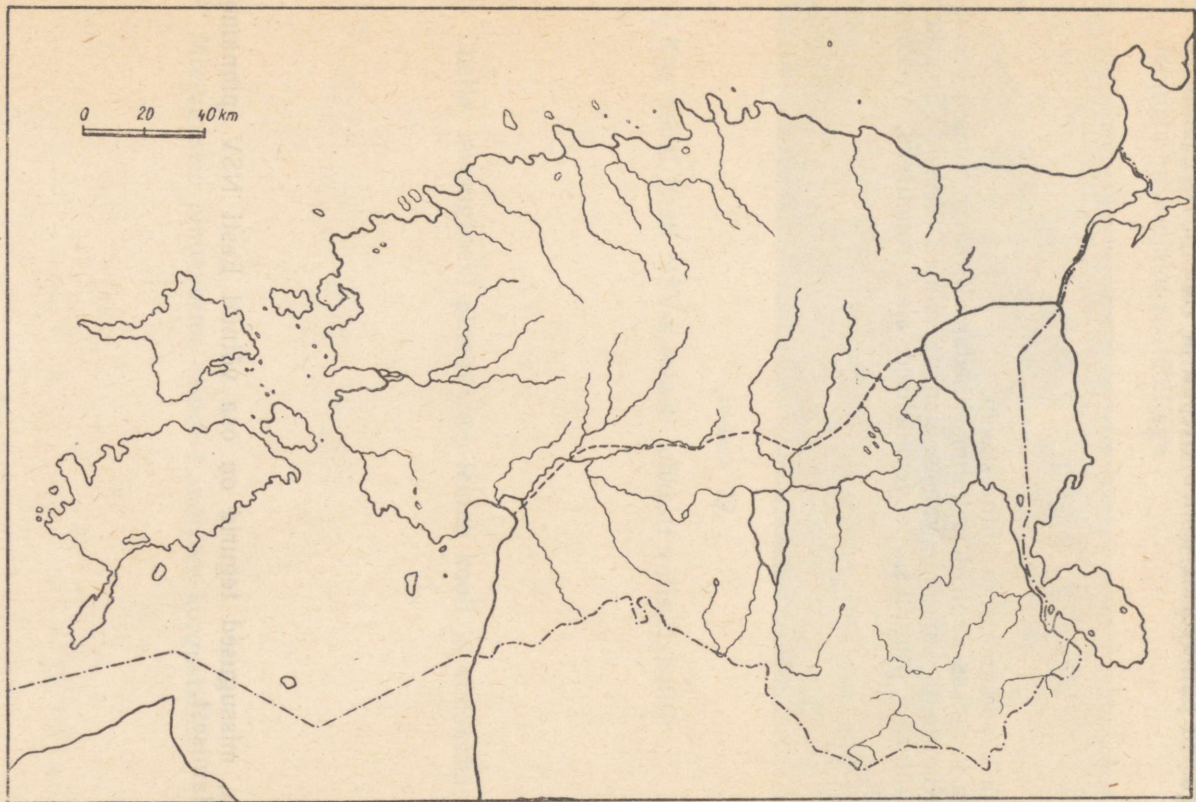
29. Missuguseid pinnavorme esineb Pandivere kõrgustikul?

30. Missuguseid pinnavorme esineb Otepää ja Haanja kõrgustikul?

31. Joonista kuppelmaastiku lihtne skeem.

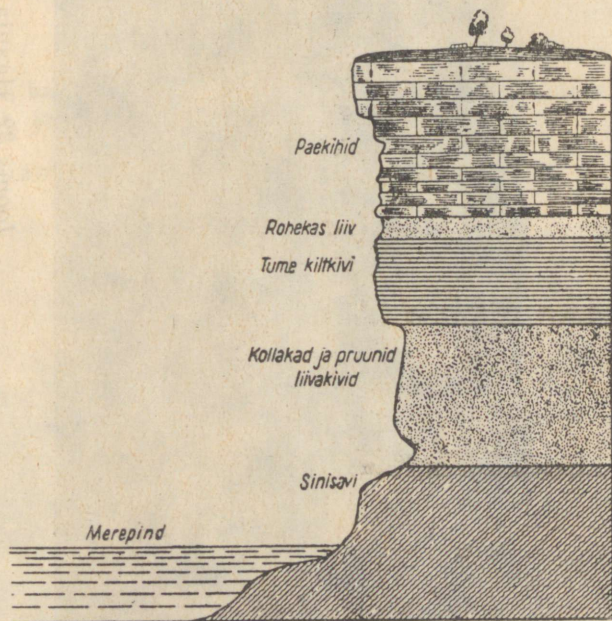
Paiguta keskossa kupleid ja kühme tihedamalt, ääresadesse hõredamini. Kuplite ja kühmade vahele joonista mõned järved. Värvige kuplid ja kühmad pruuniks, nendevahelised alad roheliseks, veekogud siniseks.

32. Kirjuta, missugused tegurid on osa võtnud Eesti NSV pinnamoe kujundamisest.

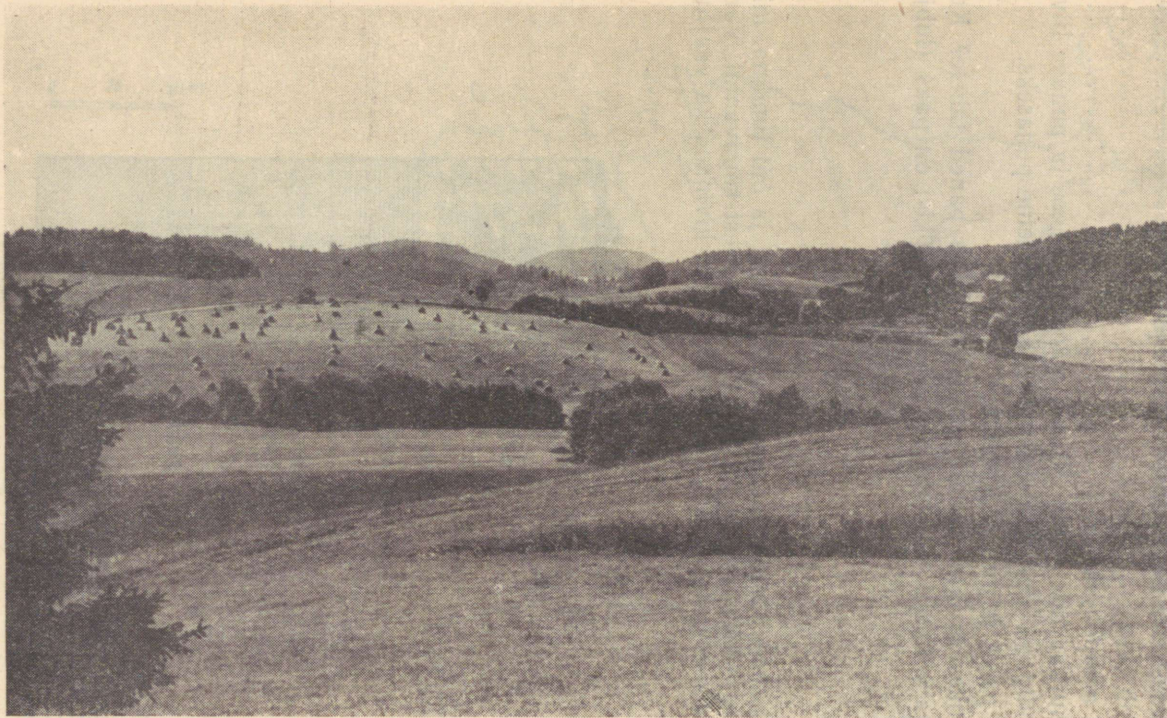

Joonis 30.

33. Põhja- ja Kesk-Eesti ning saarte aluspõhjaks on .....
See paljandub (kus) .....
34. Lõuna-Eesti aluspõhjaks on .....
35. Antud kontuurkaardile (joon. 30) on märgitud paese ja punase liivakiviga aluspõhjaga alad, värvi esimene halliks, teine punaseks.
36. Õpi tundma paasi ja punast liivakivi.
37. Vala paetükikesele lahjendatud soolhapet. Mida paned tähele? Kuidas on seega võimalik kindlaks teha, kas antud kivi on paas (lubjakivi)?
38. Vaatle joonisel 31 kujutatud paekalda läbilõiget ja õpi tundma, mis-sugused kihid paljanduvad paekalda järsakul paest sügavamal. Värvi eri kivimid erineva värviga ja õpi tundma neid kivimeid ka vaatluse teel.

Joonis 31.

Joonis 32. Haanja kõrgustik.

39. Aluspõhja peal asub nn. p i n n a k a t e. Märgi õpetaja jutustuse põhjal, millest koosneb pinnakate ja mis aitas kaasa pinnakatte tekkimisele?
40. Millal vabanes Eesti NSV territoorium mannerjääd?
41. Mida nimetatakse moreeniks?
42. Kirjelda, kuidas tekkisid Haanja ja Otepää kõrgustiku kuplid ja kühmad (vt. joon. 32)?
43. Kirjelda antud pildi (joon. 33) alusel rändrahn.

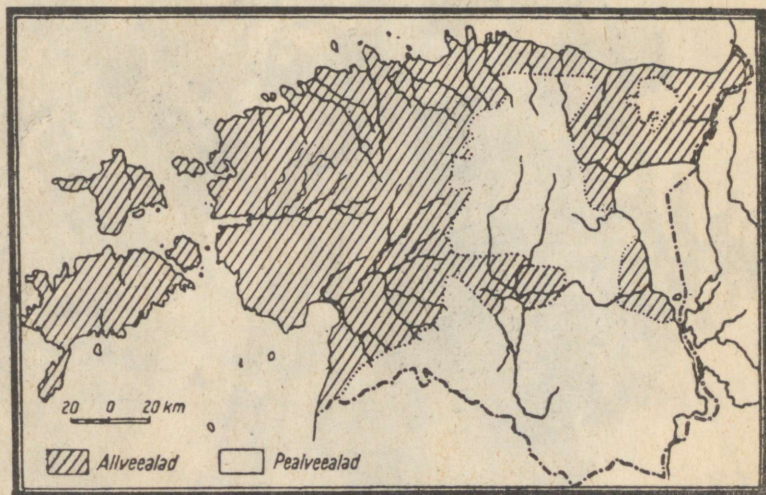

Joonis 33.

44. Kus Eesti NSV-s esineb rohkesti ränddrahne? Kust nad on pärit? A
45. Kui kodukoha ümbruses esineb ränddrahne, siis nimeta, kus?
46. Mannerjää poolt väljavoolitud piklikke kõrgendikke nimetatakse v o o r t e k s. Mis suunas voored levivad? Miks?
47. Leia Eesti NSV kaardilt, kus esinevad voored?
Suurim voor on ..... mägi; ta kõrgus on ..... m,
pikkus ..... km, laius ..... km.
48. Joonista vooremaastik pealtvaates. Voorte vahele joonista sood, niidud või järved; värvi voored pruuniks, järved siniseks, sood ja niidud märgi vastavate tingmärkidega ning värvi roheliseks.

49. Mannerjää sulamisveed uuristasid laiud lammorge, mida nimetatakse ürgorgudeks. Kus esineb Eesti NSV-s ürgorge?

50. Eesti NSV madalamad osad jäid pärast jääaega ajutiselt vee alla. Seda osa, mis oli ajutiselt kaetud veega, nimetatakse ..... ehk ....., veest väljaulatuvat kõrgemat osa aga ..... Värvitud kaardil (joon. 35) allveeala roheliseks, pealveeala pruuniks.

Joonis 34.

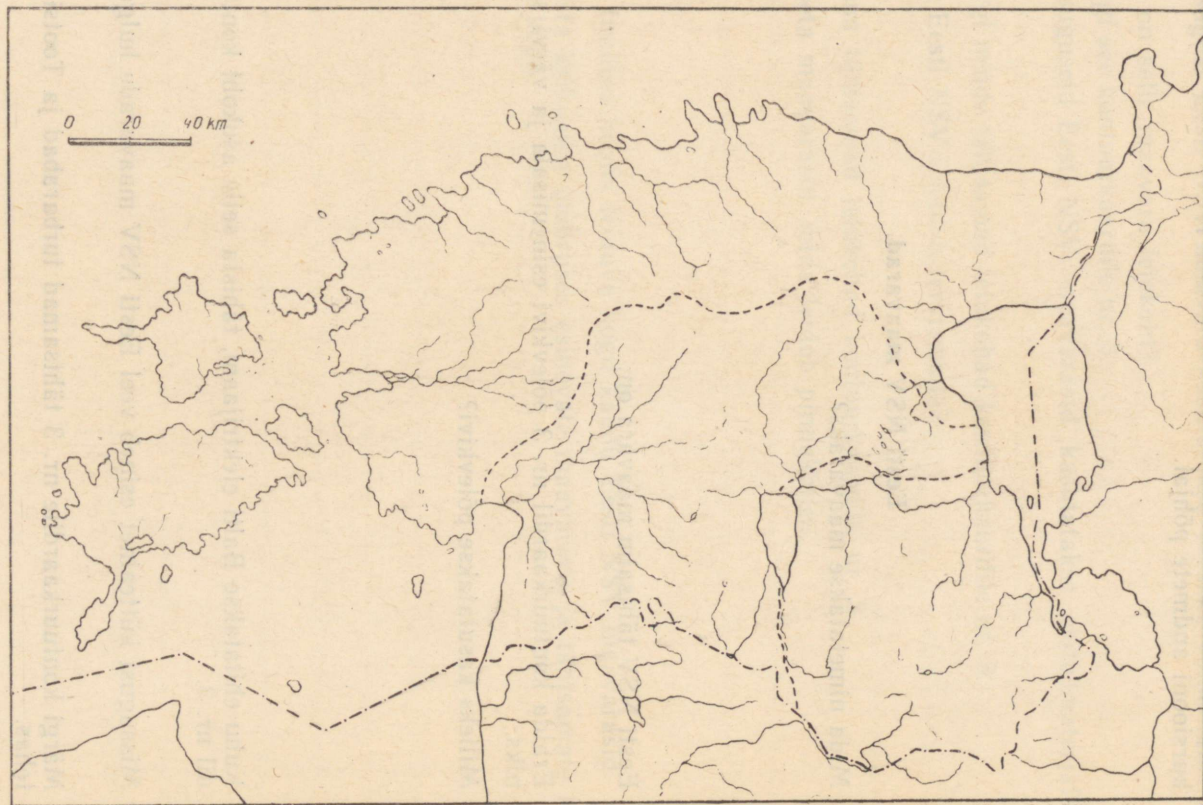
51. Tuule tegevusel tekkisid, eriti mere ja suurte järvede rannikul, suured liivakuhjatised — luited (joon. 35). Kus Eesti NSV-s esineb luited?

Joonis 35, Luid Saaremaal (Odalätsi juures).

52. Märki antud kaardile (joon. 36) alljärgnevad Eesti NSV pinnavormide valdkonnad:

1. Põhja- ja Lääne-Eesti tasandikud ja vallseljakud. 2. Kesk-Eesti voored ja väikekupiolid ning kühmad. 3. Kagu-Eesti suurkupiolid, kühmad ja ürgorud. Värvi valdkonnad eri värvidega (roheline, kollane, pruun).

Joonis 36.

53. Kirjelda lühidalt kooliümbruses esinevaid pinnavorme teostatud ekskursiooni andmete põhjal.

Eesti NSV maavarad.

1. Mida nimetatakse maavaraks?
2. Eesti NSV tähtsaim maavara on:
3. Eralda kontuurkaardil nr. 3 põlevkivi esinemisala ja värvi see pruuniks.
4. Milleks kasutatakse põlevkivi?
5. Kuhu ehitatakse Balti elektrijaam, tähista selle asukoht kontuurkaardil nr. 3.
6. Missugust kütteainet esineb veel Eesti NSV maavarade hulgas?
7. Märki kontuurkaardile nr. 3 tähtsamad turbarabad ja Tootsi briki-tehas.

8. Missugust Eesti NSV maavara kasutatakse väetiste valmistamiseks?

Kus on selle maavara leiukoht?

Märgi see kontuurkaardile nr. 3.

9. Missuguseid Eesti NSV maavarasid kasutatakse ehitusmaterjaliks?

Märgi nende tähtsamad leiukohad kontuurkaardile nr. 3.

10. Kus Eesti NSV-s leidub tervismuda?

Kanna tähtsamad leiukohad kontuurkaardile nr. 3.

11. Nimeta maavarasid, mida leidub pinnakattes.

12. Õpi tundma koolis leiduva kogu kaudu Eesti NSV maavarasid.

13. Koosta kodukoha ümbruses esinevate maavarade ja tähtsamate kivimite kogu.

VAATLUSTABELID

Vaatlustabel nr. 1

Kuu-päev	Tempe-ratuur	Õhu-rõhk	Tuul		Pilvitus		Sademed		Märkused (ilm vaatluste vaheajal ja muud ilmastiku nähtused)
			Suund	Tugevus	Pilviluse määr	Pilvede liik	Liik	Hulk	
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									

Kuu- päev	Tempe- ratuur	Õhu- rõhk	Tuul		Pilvitus		Sademed		Märkused (ilm vaatluste vaheajal ja muud ilmastiku nähtused)
			Suund	Tugevus	Pilvituse määr	Pilvede liik	Liik	Hulk	
15									
16									
17									
18									
19									
20									
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
28									
29									
30									
31									

Kuupäev

Vaatlus- aeg						
Õhu temperatuur						

Kuupäev

Vaatlus- aeg						
Õhu tempera- tuur						

Kuupäev

Vaatlus- aeg						
Õhu tempera- tuur						

ЗАДАНИЯ ПО ГЕОГРАФИИ В V КЛАССЕ
I ТЕТРАДЬ

Составили А. Тоомус и Х. Тульп
На эстонском языке
Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярнуское шоссе 10

*

Toimetaja A. Marksoo
Tehniline toimetaja E. Lumet
Korrektor Ü. Rattur

Ladumisele antud 10. VIII 1959. Trükkimisele
antud 25. VIII 1959. Paber 70×84, 1/16. Trüki-
pooznaid 3,75 + 6 lisa. Formaadile 60×92
kohaldatud trükipoognaid 4,83. Arvutus-
pooznaid 3,18. Trükiarv 15 000. MB-07409.
Tellimuse nr. 2016. Hans Heidemanni nim.
trükikoda, Tartu, Ülikooli 17/19.

Hind rbl. 1.45.

ILMAVAATLUSTE TINGMÄRGID

→	<i>läänetuul</i>	●	<i>täispilvitus</i>
←	<i>idatuul</i>	◐	<i>pool taevast pilvedega kaetud</i>
↓	<i>põhjatuu</i>	◑	<i>veerand taevast pilvedega kaetud</i>
↑	<i>lõunatuul</i>	◒	<i>kolmveerand taevast pilvedega kaetud</i>
↗	<i>edelatuul</i>	•	<i>vihm</i>
↖	<i>kirdetuul</i>	*	<i>lumi</i>
↘	<i>loodetuul</i>	▲	<i>rahe</i>
↙	<i>kagutuul</i>	☾	<i>vikerkaar</i>
○	<i>taevas on selge</i>	☼	<i>äike</i>

Rbl. 1.45

A-22747

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00379653 1